

Organisasjon for forvaltningslag i
vassdrag med laks og sjøørret

Havbruksutvalget
Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

deres ref:

vår ref: 34-2023

Oslo, 26.05.2023

Innspill til havbruksutvalget – utfordringer med Trafikklyssystemet

Norske Lakseelver (NL) og Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) takker for muligheten til å gi innspill til Havbruksutvalgets arbeid med en helhetlig gjennomgang av tillatelsessystemet i havbruksnæringen.

Gjennom dette innspillet ber vi Havbruksutvalget se nærmere på tildelingsforskriften og hvordan reguleringen av biomassen i produksjonsområdene påvirker vill laksefisk, oppdrettsfisken, oppdrettsselskapene og havbrukskommunene.

Våre organisasjoner er positive til regulering av biomasse i produksjonsområder ved hjelp av et trafikklyssystem. Lakselus, som er den største utfordringen for både vill laksefisk og oppdrettsindustrien, er en naturlig vekstregulerende indikator. Våre organisasjoner ser imidlertid flere utfordringer med trafikklyssystemet slik rammene er satt, og slik systemet praktiseres. Det er et stort behov for justeringer for at trafikklyssystemet skal gi tilstrekkelig beskyttelse for vill laksefisk, og samtidig kan være forutsigbart og legge til rette for bærekraftig oppdrettsvekst. Dette var hensikten med systemet da det ble lansert, men slik har det dessverre ikke blitt. Vi ser flere utfordringer med systemet, og ønsker at Havbruksutvalget tar med seg punktlisten under i sitt arbeid med tillatelsessystemet.

Utfordringer med trafikklyssystemet og forslag til forbedringer

- Det gule lyset, med grenseverdi for akseptert dødelighet for utvandrende vill laksesmolt på inntil 30 % i gjennomsnitt, er satt altfor høyt i forhold til at villaksen har et lovfestet krav på beskyttelse mot menneskeskapt påvirkning. Akseptert dødelighet på inntil 30 % harmonerer ikke med målet i Kvalitetsnormen for villaks om minimum 80 % høstbart overskudd. Kvalitetsnormen for villaks er vedtatt som en forskrift under Naturmangfoldloven ved kongelig resolusjon i 2013.
- Trafikklyssystemet beskytter ikke villaksen på bestandsnivå. Villaksbestander i nasjonale lakseelver og nasjonale laksefjorder har krav på særskilt beskyttelse, mens reglene i trafikklyssystemet gjør at alle elver som drenerer til havet innenfor et produksjonsområde (PO) behandles likt.
- I gule POer med **gjennomsnittlig dødelighet** på vill laksesmolt ligger opp mot 30 %, har mange enkelte elver følgelig betydelig høyere tap av postsmolt. Disse elvene får ikke nødvendig beskyttelse av trafikklysordningen, fordi oppdrettsselskapene kan drive som før med samme MTB, dvs. samme antall oppdrettslaks og dermed tilnærmet samme smittepress.

- **Regelen for unntaksvekst undergraver hensikten med trafikklyssystemet.** NL og NJFF mener det er behov for store endringer i bestemmelsen om unntaksvekst.
 - Unntaksvekst bør kun gis til selskaper/konsesjoner som kan dokumentere produksjon uten utslipp av lakselusegg og/eller lakseluslarver. I praksis betyr dette konsesjoner som produserer i anlegg der fisken er tilnærmet 100 % beskyttet mot lakselusmitte.
 - Med unntaksvekst må det følge et krav om at selskapet/konsesjonen som kjøper denne typen vekst forsetter å produsere uten utslipp av lakselusegg og/eller lakseluslarver
 - Unntaksvekstregelen har vært en driver for hyppige, ikke-medikamentelle avlusninger. Gevinsten ved å holde lusetallene under grenseverdien som kvalifiserer til unntaksvekst er stor. Dette gjelder både i gule og røde soner der man kan få vekst mens andre må fryse, eller trekke ned MTB, men også i grønne soner der kvalifisering til unntaksvekst gir mulighet til å kjøpe all tilbudt vekst til fastpris (unngå auksjon). NL og NJFF ser flere fordeler med lave lusetall, men unntaksvekstordningen slik den praktiseres gir alt for store negative ringvirkninger til at den kan støttes av våre organisasjoner.
- **Trafikklyssystemet er rigget på en måte som driver alle POer til gult.** Følgende resonnement ligger til grunn for denne påstanden:
 - I de grønne POene tilbys vekst på 6 %. Da øker antall oppdrettslaks i åpne merder. Lakselusgrensen på 0,5 kjønnsmodne hunnlus per fisk er konstant, og når antall oppdrettslaks øker, så øker det totale antall lakselus i POet. Smittepresset mot villfisken øker med veksten som tildeles, helt til lusepåført dødelighet på vill laksesmolt overskrider 10 %. Da settes POet i gult.
 - I de gule POene, der 10-30 % av villpostsmolten dør under utvandring, blir oppdrettsselskapene pålagt frys i MTB. Ingen vekst og ingen nedtrekk gjør i teorien at antallet oppdrettslaks innenfor POet holdes på samme nivå. Dermed ligger det til rette for det samme smittepresset mot villfisken og den samme dødeligheten på vill laksesmolt (10-30 %) ved neste vurdering. POet blir stående på gult.
 - I de røde POene blir oppdrettsselskapene pålagt et nedtrekk på 6 % i MTB. Dette vil i teorien føre til en reduksjon i antall oppdrettslaks i åpne merder innenfor POet. Dermed reduseres antallet kjønnsmodne hunnlus, og dødeligheten på villakspostsmolten kan reduseres til under 30 %. Ved neste trafikklysvurdering kan POet få gult lys. I praksis ser det imidlertid ut til at POer som havner i rødt trenger flere trafikklyssperioder for å komme seg ut av det røde lyset. PO4 står på rødt for 2. periode på rad, og lusestatus for 2022 tilsier at POet ligger godt an til å få sin 3. røde vurdering.

NL og NJFF stiller et spørsmål ved om trafikklyssystemet fungerer etter hensikten, spesielt ivaretagelsen av miljømessig bærekraftig oppdrett. Er det faktisk slik at biomassen tilpasses slik at smittepresset mot villfisken ikke økes i gule POer, og reduseres i røde POer? Tall fra Fiskeridirektoratets biomassedatabase for PO3 i perioden 2020-2022 tyder på at systemet ikke fungerer etter hensikten. I PO3 ble det satt ut ca. 45 millioner laks i 2020, ca. 47 millioner i 2021 og ca. 46 millioner i 2022 (Kilde: Fiskeridirektoratets biomassedatabase). PO3 hadde gult lys i perioden 2020 og 2021. Allikevel valgte oppdretterne å sette ut 4,4 % flere laks i POet det andre av de to årene i denne trafikklyssperioden. Før 2022 fikk PO3 rødt lys. Allikevel reduserte oppdretterne utsettet med kun 1 mill fisk i 2022 sammenlignet med 2021. Dette utgjør 2,1 % antallsreduksjon ved inngangen til en trafikklyssperiode der biomassen skal reduseres med 6 %. Vi er klar over at PO3 er blant områdene med høyest dødelighet, og at mye av fisken som settes ut dør i løpet av tiden i sjø. Dette kan trolig forklare de høye utsett-tallene i inngangen til en periode der sluttresultatet skal ende 6 % lavere enn foregående periode. Vi stiller imidlertid spørsmålstegn til om denne strategien reduserer smittepresset mot vill laksefisk, og ber Havbruksutvalget se nærmere på rammene for trafikklyssordningen.

Ved gult lys er dødeligheten på vill laksepostsmolt svært høy (se punktene over) og veksten i oppdrettsindustrien er blokkert. Vi mener dette kan betraktes som en tap-tap-situasjon. Et system som driver alle mot en kategori/tilstand der ingen ønsker å være, kan umulig være i tråd med systemets hensikt – nemlig å sørge for forutsigbar og bærekraftig vekst i oppdrettsindustrien samtidig som systemet skal gi nødvendig beskyttelse til miljøet.

Flere indikatorer i trafikklyssystemet

«Videreutvikle trafikklyssystemet med flere miljøindikatorer, og ha en tydeligere strategi for sporing og for å hindre rømming av fisk» var ett av flere punkter som Arbeiderpartiet og Senterpartiet la frem ved lanseringen av Hurdalsplattformen. Styringsgruppa for trafikklyssystemet uttalte i sin anbefaling i 2021 at «Sjørretens og sjørøyas atferd og livshistorie er forskjellig fra laksens, og Trafikklyssystemet må derfor utvides med indikatorer og grenseverdier tilpasset disse artene. Styringsgruppen anbefaler at det snarest utarbeides kriterier for å inkludere sjørret og sjørøye i Trafikklyssystemet» Det er nå utarbeidet kriterier for lakseluspåvirkning på sjørret som indikator. «Tapt marin til» og tapt marint leveområde» for sjørreten er foreslått som indikatorer. NL og NJFF ber om at et helhetlig tillatelsessystem oppfyller forutsetningen i Stortingsmelding 16 og etterfølgende dokumenter om at Trafikklyssystemet også skal inkludere mulige effekter av lakselus på sjørret og sjørøye.

Med vennlig hilsen

Torfinn Evensen
Generalsekretær
Norske Lakseelver

Siri Parmann
Fagsjef
Norges Jeger og Fiskerforbund